

Kontakt

Cecilia Ekstrand
cecilia.ekstrand@srf.nu
08-399119

Dnr 49/2023

REMISSVAR

2023-08-07

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70), dnr S2023/00244

Synskadades Riksförbund, SRF, är landets främsta företrädare för personer med synnedsättning.

SRF lämnar synpunkter på delar av betänkandet om en uppväxt fri från våld.

Sammanfattning

SRF tillstyrker utredningens samtliga förslag.

SRF ser mycket positivt på den kommande nationella strategin och målen för det långsiktiga arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn. Strategin tar sin utgångspunkt i de rättigheter barn har. Strategin har förutom barnrättsperspektivet ett intersektionellt perspektiv. Om strategin genomförs enligt förslagen och om barn med funktionsnedsättning särskilt uppmärksammas när det gäller utveckling av ny kunskap och nya metoder kan vi se att rättigheter för barn med synnedsättning kan tillgodoses i högre utsträckning än i dag. Barn med funktionsnedsättning kan vara extra utsatta för våld och övergrepp. Vi ser särskilt positivt på förslagen kring insatser för barn med funktionsnedsättning kopplat till brottmålsprocessen. Fokus i strategin är på det förebyggande arbetet och god samverkan mellan olika aktörer är avgörande för om arbetet ska lyckas. Frågan om sekretess mellan huvudmän bör lösas som en del i en effektiv samverkan.

Synskadades Riksförbund

Sandsborgsvägen 52
122 88 Enskede
org nr: 802007-3436

tel vx: 08-39 90 00
webbplats: www.srf.nu
facebook: synskadadesriksforbund

pg: 4869-4
bg: 573-31 91
pg för gåvor: 90 00 90-2

14. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

14.2.3 Barnets rättigheter är inte förhandlingsbara

14.4.2 Flera olika perspektiv behöver beaktas

SRF ser positivt på att strategin tydligt har ett barnrättsperspektiv och att allt arbete ska utgå ifrån rättigheter. Det är positivt att strategin även lyfter ett intersektionellt perspektiv och att arbetet ska beakta jämställdhets-, jämlikhets-, ungdoms-, funktionshinders- och hbtqiperspektiv.

14.3 Strategins fem mål

SRF tillstyrker utredningens förslag om att strategin ska innehålla fem långsiktiga mål.

1. Våld mot barn måste förebyggas.
2. Barns våldsutsatthet ska upptäckas.
3. Barn ska få skydd, stöd och behandling de har rätt till.
4. Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses.
5. Kunskaps- och metodutveckling ska stärkas.

14.5 Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet

SRF ser positivt på att Folkhälsomyndigheten föreslås få en central roll i att samordna arbetet med att genomföra strategin.

SRF håller med om att Folkhälsomyndigheten har goda förutsättningar för att samordna arbetet med strategin. Myndigheten ska i sin verksamhet fästa särskild vikt vid de grupper som löper störst risk att drabbas av ohälsa. Där ingår självklart barn och unga med funktionsnedsättning och vi utgår ifrån att gruppen kommer att särskilt uppmärksammas i myndighetens arbete med strategin. Funktionsrättsorganisationer bör inbjudas att delta i olika samverkansforum.

14.6 Ett antal nationella myndigheter ska bidra särskilt i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål

SRF ser positivt på att ett antal nationella aktörer särskilt ska bidra i det övergripande arbetet med att uppnå strategins mål. Det är viktigt att myndigheternas roller i arbetet med strategin tydliggörs så att deras uppdrag kring arbetet med barn med funktionsnedsättning blir synligt. Vi utgår ifrån att myndigheterna ska rapportera arbetet kring barn med funktionsnedsättning inom sina respektive myndigheter. Det måste framgå särskilt hur målgruppen beaktas inom ramen för myndigheternas uppdrag.

Kunskapen om barn med funktionsnedsättning kan behöva öka inom flera av de nationella myndigheterna. Inom polisen är det viktigt att det förutom barnkunskap också finns kunskap om att prata och bemöta barn med funktionsnedsättning som offer eller som vittne. Polisen måste också ha kunskap om att unga med funktionsnedsättning kan utsätta barn med funktionsnedsättning för övergrepp. Brottsoffermyndigheten kan behöva tydliggöra myndighetens arbete med barn med funktionsnedsättning som är utsatta för brott eller är vittne till brott i familjerna. Anpassad information om myndigheten behöver nå barn och unga med funktionsnedsättning. Inspektionen för vård och omsorg kan behöva utveckla anpassat material att dela ut till barn på korttids eller HVB-boende och se över tillgängligheten i material som används vid uppföljningssamtal.

På nationell nivå ser vi behov av att både nationella och internationella register ska kunna samköras såsom polisen i hela Sverige, Transportstyrelsen och Europol för att komma åt personer som tidigare begått brott. För att förhindra våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättning krävs noggrann kontroll av de personer som arbetar med barn och unga som assistenter, ledsagare, på korttidsverksamhet, lägerverksamhet, fritidsaktiviteter, färdtjänst.

14.7 Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet

SRF ser positivt på att länsstyrelserna får i uppdrag att stödja det lokala och regionala arbetet.

Vi ser dock att det tydligt ska framgå i uppdraget att det ska finnas former för samverkan med funktionsrättsorganisationer. Länsstyrelserna kan behöva se över kunskapen om våld mot barn med funktionsnedsättning inom länsstyrelserna. Detta för att kunna vara pådrivande i arbetet gentemot kommuner och regioner. Genom gemensamma handlingsplaner kan tillgång till likvärdiga insatser i landet öka.

14.7.4 Arbetet mot våld mot barn bör redovisas särskilt

SRF tillstyrker förslaget om att länsstyrelsernas arbete avseende våld mot barn ska redovisas särskilt. Vi vill poängtera vikten av att arbetet gällande våld mot barn med funktionsnedsättning och de resultat och effekter som har uppnåtts ska framgå. FN:s barnrättskommitté har efterfrågat hur Sverige kan mäta effekter av de insatser som görs mot våld mot barn med funktionsnedsättning.

14.8 Kommunövergripande kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner

SRF ser positivt på förslaget om en ny lag, lagen med vissa bestämmelser om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Arbetet med implementering av lagen bör noggrant följas upp.

SRF välkomnar att kommuners ansvar och arbete för att förebygga och bekämpa våld mot förtydligas och regleras för att säkerställa alla barns rätt till en tillvaro utan våld.

14.8.2 Kommunerna ska kartlägga och analysera behoven samt upprätta planer för de åtgärder som man avser att vidta

SRF tillstyrker förslaget om att kommunerna får ett tydligt ansvar för att kartlägga och analysera behoven av arbetet med att förebygga, upptäcka, stöd, skydd och behandling av våld mot barn samt garantera en rättssäker brottmålsprocess. När kommunerna upprättar planer för arbetet måste dessa innehålla konkreta åtgärder för arbetet mot våld mot barn med funktionsnedsättning så att det arbetet tydligt kan uppmärksammas. Det är viktigt att lokal samverkan också omfattar samverkan med funktionsrättsorganisationer. Det är oerhört viktigt att barns röster inhämtas och att kommuner anstränger sig för att hitta former för att inhämta synpunkter från barn med funktionsnedsättning.

14.11 Regeringen ska återkommande redovisa arbetet till riksdagen

SRF tillstyrker förslaget om att regeringen vart tredje år redovisar arbetet med strategin till riksdagen. En kontinuerlig uppföljning av arbetet är avgörande för att driva på frågan från nationell nivå. Arbetet med våld mot barn med funktionsnedsättning måste gå att utläsa i redovisningen.

15 Prioriterade insatsområden och åtgärder

15.1 Våld mot barn ska förebyggas

SRF tillstyrker förslaget om att de insatsområden som nämns ska prioriteras inom mål 1. Det främjande och förebyggande arbetet är avgörande för att barn ska tillförsäkras en uppväxtfri från våld. Alla offentliga och icke-offentliga samhällsaktörer måste ta ett tydligt ansvar för sin del i arbetet med strategin. Genom proaktiva åtgärder kan våld förebyggas. Det är viktigt att resurser tillförs arbetet med att förebygga våld. Socialtjänsten bör få ett förebyggande uppdrag i en ny socialtjänstlag.

15.1.2 Kunskapen om våld och våldets konsekvenser ska öka hos barn och vuxna

Material till barn med funktionsnedsättning

Barn med funktionsnedsättning kan ha bristande kunskap om att de är utsatta för våld eller övergrepp. Barnen genomgår många undersökningar, bedömningar och träningar inom hälso- och sjukvården och många personer som hanterar deras kroppar. Det kan vara svårt att veta att det som är ok i en situation inte är ok i ett annat sammanhang. Barnen är beroende av vuxenstöd eller stöd från jämnåriga och det kan vara svårt att säga nej till saker som inte känns helt ok med risk att de inte får hjälp nästa gång.

Det behövs anpassat material till barn och unga med funktionsnedsättning som handlar om rätten till sin kropp, att ha rätt att säga nej, om vad våld och övergrepp innebär. De kan även sakna kunskap om vart de ska vända sig för att få stöd och hjälp för att hantera en uppkommen situation.

Vi kan tyvärr konstatera att material som tas fram för barn och unga i form av skriftlig information eller webbsidor inte alltid är anpassade för barn med synnedsättning. Filmer kan sakna syntolkning. Det är viktigt att barn med synnedsättning är med i framtagandet av material.

15.1.3 Stödet till föräldrar ska stärkas

SRF ser positivt på att stödet till föräldrar ska stärkas.

Föräldrar till barn med funktionsnedsättningar har många gånger en mycket ansträngd situation. Utan ett bra stöd kan det finnas en risk för att de "tar i för mycket" för att de helt enkelt är uttröttade. Idag riskerar familjer att få minskat stöd t ex personlig assistans och avlösning.

Föräldrar till barn med synnedsättning kan behöva stöd kring hur de ska prata med sina barn om våld och övergrepp. Föräldrar

kanske inte alltid pratar med barnen om hur de ska hantera olika situationer.

Vi ser positivt på att Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att se över hur stödet till föräldrar med egen funktionsnedsättning kan utvecklas. Det är viktigt att material och metoder som tas fram är anpassade för föräldrar med synnedsättning och att målgruppen involveras i arbetet med att utveckla stödet.

15.1.5 Särskilda insatser ska vidtas för att skapa trygghet och förebygga våld i miljöer där barn vistas

SRF ser mycket positivt på förslaget om att regeringen tar initiativ till en kommission mot kränkningar och mobbning i skolrelaterade och digitala miljöer. Barn med synnedsättning kan vara utsatta för våld i form av kränkningar och mobbning. Det är viktigt att poängtera att kunskapsstöd och enkäter måste vara anpassade så ett barn med synnedsättning kan ta del av dessa.

15.2 Barns våldsutsatthet ska upptäckas

SRF tillstyrker förslagen om att de insatsområden som nämns ska prioriteras inom mål 2. Om barn utsätts för våld och övergrepp måste det upptäckas så tidigt som möjligt och eventuella insatser sättas in så tidigt som det går.

15.2.1 Förutsättningarna för barn att reagera på våldet och signalera till omgivningen ska stärkas

Barn med funktionsnedsättning behöver vara trygga med att om de anmäler en händelse så ska de vuxna tro på dem. Som nämns ovan kan barn med synnedsättning sakna kunskap om hur de ska hantera en uppkommen situation och vart de ska vända sig för att få hjälp och stöd. Det är viktigt att information om olika former av stöd är lättillgängliga och anpassade för barn med synnedsättning.

SRF ser positivt på att Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att säkerställa tillgången till informationsmaterial. Vi vill understryka

vikten av att materialen anpassas utifrån barn med olika funktionsnedsättningar. Tidigare material har inte varit anpassade för barn med synnedsättning. Det är positivt att barns involvering nämns och vi utgår ifrån att det också gäller barn med funktionsnedsättning. Vi anser även myndigheten ska samverka med funktionsrättsorganisationer vid framtagandet av materialen.

15.2.2 Vuxnas förutsättningar och förmåga till upptäckt samt att agera vid tecken på våld ska förbättras

Kunskap hos professionen inom hälso- och sjukvård, socialtjänst, elevhälsan m fl som träffar barn och unga med funktionsnedsättning måste öka. Det kan saknas kunskap om att ta upp frågor om våld och övergrepp med målgruppen. Det kan saknas verktyg för hur det ska göras och vad som ska göras om våld upptäcks. Professionen måste våga fråga och det måste finnas rutiner för hur det görs. Det är viktigt att uppföljning sker kring hur detta arbete utvecklas. Det är en fördel om det finns utarbetade former för samverkan mellan habilitering, skola och socialtjänst så att gemensamma metoder kan utvecklas.

15.2.3 Informationshanteringen samt omsorgen om barnet

SRF ser positivt på förslaget om att Barnombudsmannen ges i uppdrag att i samverkan med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor undersöka och lämna förslag kring hur barns delaktighet kan öka i samband med att våldet upptäcks. Barns delaktighet i planering och genomförande av uppdraget är tydligt. Vi vill dock poängtera vikten av att barn med funktionsnedsättning involveras i processen.

15.3 Barn ska få det skydd och stöd samt

SRF tillstyrker att de föreslagna insatsområdena ska prioriteras inom mål 3. När barn utsatts för våld ska de få tillgång till skydd, stöd och behandling skyndsamt. Kommuner och regioner måste avsätta tillräckliga ekonomiska resurser så att väntetider kan kortas och insatser erbjudas skyndsamt.

15.3.1 Tillgängligheten till skydd, stöd och behandling ska förbättras

Barn med synnedsättning måste ha tillgång till anpassad information om vilket stöd och behandling som finns. Insatserna måste också vara anpassade utifrån olika funktionsnedsättningar.

Det är viktigt att länsstyrelserna anpassar det material som utredningen föreslår ska rikta sig till barn så att barn med synnedsättning kan ta del av det.

15.3.2 Barns delaktighet i utformning, genomförande och uppföljning av insatser ska stärkas

SRF ser positivt på att barns delaktighet ska stärkas. Professionen behöver ha verktyg så att barn med synnedsättning kan ges verkliga förutsättningar för att vara delaktiga i utformning, genomförande och uppföljning av insatser. Det är viktigt att följa upp hur detta arbete utvecklas.

SRF ser positivt på förslaget om att Socialtjänsten ska försäkra sig om att barnet förstår den information som ges och att informationen ska anpassas utifrån barnets förutsättningar, bland annat funktionsnedsättning. Vi vill understryka vikten av att de visualiserande material som föreslås tas fram ska vara tillgängliga för barn som har en synnedsättning.

15.3.3 Förmågan och möjligheterna att fånga upp och möta barns individuella behov ska förbättras

SRF ser positivt på förslaget om att Socialstyrelsen får i uppdrag att undersöka tillgången till och behovet av strukturerade arbetssätt och metoder.

De metoder som Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten och MUCF tar fram måste vara anpassade så att de fungerar i arbetet med barn och unga med synnedsättning. Material som tas fram är många gånger bildbaserade. Socialtjänsten kan använda sig av olika samtalskort och boxar som inte är tillgängliga.

15.3.4 Samverkan och samordning ska stärkas

En god samverkan och samordning mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten är avgörande om tillgången till vård och behandling ska öka och nå barnen så tidigt som möjligt. Barn ska inte riskera att hamna mellan stolarna på grund av gränsdragningsproblem. När det gäller barn med synnedsättning är det viktigt att kunna involvera syncentralerna som kan ha god kännedom om barnet och familjen. Det är viktigt att se över nuvarande problem med sekretessen mellan huvudmän.

15.4 Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses

SRF tillstyrker förslagen till insatsområden inom mål 4.

15.4.1 Barn ska få individanpassad information under brottmålsprocessen och ges goda förutsättningar att komma till tals och få sina åsikter beaktade

Barn med synnedsättning ska ha tillgång till information om rättsprocessen, som är anpassad utifrån barnets funktionsnedsättning. Metoder måste utvecklas så att barn kan komma till tals och få sina åsikter beaktade.

15.4.2 Yrkesverksamma ska bemöta barnet på ett respektfullt och anpassat sätt och ha särskild kompetens

Rättsväsendet måste ha kunskap kring hur de ska bemöta barn med olika funktionsnedsättningar, som offer och som vittne till våld. Barn som offer riskerar att bli diskriminerade under brottmålsprocessen och att inte få det stöd och skydd de behöver. Barn med funktionsnedsättning ska garanteras en rättssäker brottmålsprocess. Risken finns annars att de ses som säkra offer och att det kan ses som riskfritt att utöva våld mot dem.

Vi understryker vikten av att Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket säkerställer att föreslagna utbildningsinsatser innehåller kunskap om barn med funktionsnedsättningar.

Utbildningsinsatser bör nå personer som är anställda vid landets Barnahus.

SRF ser positivt på att Polismyndigheten föreslås få i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för barnförhållsledare för att bland annat öka kunskapen om förhör med barn med funktionsnedsättning. Barn med synnedsättning ska känna sig trygga med att de möter vuxna som tror på att de har varit utsatta för våld.

15.4.4 Barn ska erbjudas stöd under och efter brottmålsprocessen

Barn med funktionsnedsättning ska ha tillgång till individanpassat stöd under och efter brottmålsprocessen. Det kan handla om stöd till att kommunicera, syntolkning och att uttrycka sig under processen.

15.4.5 Samverkan måste ske med barnets behov i fokus

SRF anser att det ska finnas nationell tillgång till Barnahus. Problemet med sekretessen mellan olika huvudmän som är involverade i Barnahus måste lösas. Det är viktigt att Barnahusen utvecklar arbetet med tillgänglighet och kunskap om barn med funktionsnedsättning. Anställda ska veta vart de kan vända sig om de till exempel behöver information om tillgänglighet för barn med synnedsättning.

15.5 Kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas

SRF tillstyrker de föreslagna insatsområdena inom mål 5.

SRF håller med utredaren om att resurser måste tillföras så att kunskaps- och metodutvecklingen kan stärkas. Folkhälsomyndigheten föreslås få ansvar för att utveckla metoder för att ta vara på barns synpunkter inom kunskapsutvecklingen. Om det ska göras i form av brukarundersökningar är det viktigt att dessa är tillgängliga för barn med synnedsättning och att det finns särskilt fokus på att få in svar från barn med funktionsnedsättning.

Även övriga nationella undersökningar som Folkhälsomyndigheten föreslås samordna måste vara tillgängliga och nå barn med funktionsnedsättning. Barn med funktionsnedsättning måste kunna ges förutsättningar att delta i forskning.

Röster från barn med funktionsnedsättning saknas ofta i nationella undersökningar och de riskerar därmed att bli osynliga i rapporter och undersökningar. Särskilt röster från barn som inte kommunicerar med tal.

SRF ser positivt på att våld mot barn ska synliggöras i den officiella statistiken. Det är viktigt att våld mot barn med funktionsnedsättning tydligt kan utläsas i statistiken. FN:s barnrättskommitté har efterfrågat detta.

15.5.3 Tillgången till kunskap ska öka

SRF tillstyrker förslaget om utökade medel till forskning om barn och våld.

FN:s Barnrättskommitté och övervakningskommittén för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har uttryckt oro för att Sverige inte tar problemet med våld mot barn med funktionsnedsättning på allvar. Båda kommittéerna har rekommenderat Sverige att samla tydlig information och statistik om våld mot barn med funktionsnedsättning.

Det är brist på nationella studier om våld, övergrepp och trakasserier mot barn med funktionsnedsättning i olika miljöer och orsaker. Få studier belyser en högre risk för sexuella övergrepp och kränkningar mot barn med funktionsnedsättning. Vi kan inte se att EU-direktivet 2011/92/EU om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn och specifikt barn med funktionsnedsättning enligt ett initiativ från EU-kommissionen 2018 har beaktats.

Svenska studier fokuserar sällan enbart på funktionsnedsättning utan det kommer endast med som en bakgrundsfaktor. Enkäter

sprids i klasser och det är mer en slump om elever med synnedsättning kommer med. Det krävs ett mer systematiskt insamlade av uppgifter från barn med flera funktionsnedsättningar. Enkäter är sällan anpassade för elever som behöver hjälpmedel. Med stor sannolikhet finns ett mycket stort mörkertal när det gäller förekomsten av våld mot barn med funktionsnedsättningar.

Vi ser positivt på de rapporter som Stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit fram för att belysa våld mot barn med funktionsnedsättning.

16.7.2 Konsekvenser för att uppnå det funktionshinderspolitiska målet

SRF delar utredningens bedömning om att en nationell strategi mot våld mot barn med tydliga handlingsplaner kan ha positiva effekter på möjligheterna att uppnå det funktionshinderspolitiska målet. Om strategin genomförs i enlighet med förslagen och om barn med funktionsnedsättning särskilt uppmärksammas när det gäller utveckling av kunskap och metoder kan vi se att rättigheter för barn med synnedsättning kan tillgodoses i högre utsträckning än i dag.

SYNSKADADES RIKSFÖRBUND

Niklas Mattsson
Förbundsordförande